

Szaktanári záróvizsga-tételek a rövid ciklusú képzésben részt vevők számára (nem tanári mesterszakról folytatott tanárképzésben)

A. Irodalom

1. Tananyag, tankönyvek, lexikális tudás

Kötelező és szabadon választható tananyagrészek, kerettanterv, alternatív tantervek. Gondolatok a forgalomban lévő irodalomkönyvek és szöveggyűjtemények természetrajzáról.

Kell-e a lexikális tudás (művelődéstörténeti háttér, életrajz, mű-katalógus), vagy elegendő a „kreatív gondolkodás” és a *net* szabad használata?

- Cserhalmi Zsuzsa: *Tankönyv és irodalomtanítás* in: *Iskolakultúra*, 5. szám, Pécsi Tudományegyetem, Pécs 2001
- Fűzfa Balázs (szerk.): *Irodalomtankönyv ma*. Pont Kiadó, Budapest, 2002 (szabadon választott részletek)

2. Szövegértés, szövegértelmezés, szövegelemzés

Irodalmi szövegek megértésének, jelentés-feltárásának nehézségei. Szövegértés-szövegértelmezés-műelemzés: fogalom-elkülönítés, példákkal. Jelentéstalálás és jelentésadás, a jelentéshorizont erőltetett lezárása a szövegelemzések során. Hozzon minél érzékletesebb példákat!

- Adamikné Jászó Anna 2002. *A szövegértő olvasásról*. *Magyartanítás* 4: 16-22.
- Molnár Gyöngyvér: *A probléma-alapú tanítás*, *Iskolakultúra*, 2005/10. 31-43.
- Szabó István 2009. *Miért szép, avagy hogyan válhatunk kompetenssé a versértelmezésben?* *Magyartanítás* 1: 23–26.

3. A fő motiváció: „olvasni jó” – „a szöveg öröme”

Az olvasás visszahódítása. *A szöveg öröme*; az olvasás gyönyörűsége. *Lassú olvasás*. A kötelező olvasmányok neuralgikus kérdésköre: gondolatmenetéhez illesszen példákat! A kortárs művek olvasása mint kihívás és probléma.

- Cserhalmi Zsuzsa: *Amit az irodalomtanításról tudni kellene*. Korona, Budapest, 2001
- Szávai Ilona: *Az olvasás védelmében*. Pont Kiadó, Budapest, 2010.
- Varga Richárd (2012): *A netgeneráció és az irodalomtanítás*. In: Finta Gábor – Fűzfa Balázs (szerk.): *Az irodalomtanítás innovációja*. Savaria University Press, Szombathely.

4. Válg magad is íróvá! – az irodalom tantárgy speciális tartalmi: művészeti tárgy!

Az íráskészség fejlesztése. *Némi grammatikai aprómunka* – a leíró nyelvtan (és a helyesírás!) megkerülhetetlen szerepe a műértelmezésben és szövegalkotásban. Kötelesség, szabály – és szabadság arányai a magyarázóan.

- Adamikné Jászó Anna 2004. *Retorika és esszéírás*. *Magyartanítás* 3: 20–28.
- Antalné Szabó Ágnes 2000. *A fogalmazástani alapjai*. In *Vox humana*. Bolla Kálmán professzor hetvenedik születésnapjára. ELTE, Budapest, 35–41.
- Fűzfa Balázs: *Az élményközpontú irodalomtanítás néhány lehetősége* in: *Irodalomtanítás az ezredfordulón* (szerk. Sipos Lajos), Pazu-Westermann Könyvkiadó, Celldömölk, 1998.

5. Az irodalomtudomány fogalomrendszerének elsajátítása

Az irodalomelmélet fogalomrendszerébe való bevezetés mint ajánlat a műértelmezés megkönnyítésére. A könyv utóélete: újraolvasó kurzusok klasszikusainkhoz. Az irodalmi szövegek változó kontextusa.

- Bókay Antal: *Az irodalomtanítás irodalomtudományi modelljei* in: *Irodalomtanítás az ezredfordulón* (szerk. Sipos Lajos), Pauz-Westermann Könyvkiadó, Celldömölk, 1998.
- Manxhuka Afrodita: *Aktualizált klasszikusok, avagy a legújabb populáris regényekben rejlő pedagógiai lehetőségek*. *Iskolakultúra*, 26. évfolyam, 2016/6. szám

6. Médiumok térközein -- intermedialitás, interdiszciplinaritás: az irodalom és a társművészetek, társ-tudományok együttműködése

Az irodalom határterületei. A tanórai szemléltetés kérdésköre: festmények és épületek olvasása, zenehallgatás, filmek a magyarórán.

- Dr. Habil Fischerné Dárdai Ágnes: *Szemponatok a tankönyvi képek ikonológiai és ikonográfiai értelmezéséhez*. In: Dr. Bábosik István (szerk.): *Az iskola korszerűfunkció*. Budapest, Okker Kiadó, 2008. 322–334.
- Cserjés Katalin: *Szóból megképzett látvány. „Festmények” a Tragédia (szinkezdő) utasításaiban*. In uő: *Kép-olvasás*. Művészeti írások. JATEPress, Szeged, 2012. 127-139.
- Cserjés Katalin: *Kátránykép aranyrámában. Szélgjegyzetek egy Tolnai-kiállítás megnyitó rétegeihez*. In uő: *Álló csillagok. Egy gondolkodás (koncentrikus) körei*, Lectum Kiadó, Szeged, 2017, 428-445.

7. „Ideális” módszerek, változatos munkaformák a magyarórán

„Jó gyakorlatok”, eszményi (?) módszerek keresése a magyarórán. A kérdező tanár – a jó kérdés elsajátításának esélyei. Csoportmunka, kiselőadások, vetítettképes bemutatók. A ppt tanórai hasznáról és káráról.

- Orbán Gyöngyi: *Ígéret kertje. A dialógus poétikája felé. A dialógus poétikája felé*. Pro Philosophia, Kolozsvár, 2002
- Matthew D. LIDDL, *Tanítani a taníthatatlant; élménypedagógiai kézikönyv*, Bp., Pressley Ridge Magyarország Alapítvány, 2008

8. Felkészítés az érettségi vizsga mindkét formájára

A közép- és emelt szintű irodalom érettségi vizsga szerkezetének és követelményrendszerének különbségei. Néhány speciális tétel: regionális kultúra; az irodalom határterületei; válogatás a kortárs irodalomból.

- A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Tanári Tagozatának állásfoglalása a magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgákról. *Magyartanítás* 2: 17–18.
- Horváth Zsuzsanna 2015: *Újraolvasva – a magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga tanulságai* Szakpedagógiai körkép I. Anyanyelv- és irodalompedagógiai tanulmányok, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMK_2.pdf 46-68. old.

Ajánlott irodalom az irodalom szakmódszertani kérdésekhez:

Németh László: *Óraadók királysága*. In: *A kísérletező ember*. Magvető, Bp. 1963
Sipos Lajos (szerk.): *Irodalomtanítás az ezredfordulón*. Pauz-Westermann, Celldömölk, 1998
Orbán Gyöngyi: *Megértő irodalomoktatás* (Kolozsvár 1998)

- Orbán Gyöngyi: *Háttérelmézések. Esszék a korszerű irodalomtanítás tárgyköréből*. KOMP-PRESS, Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2000
- Cserjés Katalin: *Műelemzési kísérletek, gondolkodás-módszertani gyakorlatok az irodalom és a képzőművészet tárgyköréből*. Egyetemi jegyzet. JATEPress, Szeged, 2000
- Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv*. Korona, Budapest, 2005
- Szegedy-Maszák Mihály: *Szó, kép, zene. A művészetek összehasonlító vizsgálata*. Kalligram, Pozsony, 2007
- Arató László: *Tizenkét Tézis a magyartanításról*, ÉS/47/8.

B. Anyanyelv

1. Az anyanyelvi nevelés és az anyanyelvtanítás célja, feladatai a közoktatás alapdokumentumainak (Nemzeti alaptanterv, kerettantervek, kerestantervek) tükrében

- Kerettantervek (KTT) 51/2012. (XII. 21.): EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jogállásának rendjéről – Mellékletek, 2.,3.,7.) melléklet. <http://kerettanterv.ofi.hu/>
- Nemzeti alaptanterv (NAT) 2012: A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. https://ofi.hu/sites/default/files/attachments/mk_nat_20121.pdf 10660–10679. old.
- Antalné Szabó Ágnes: Az anyanyelvi nevelés új stratégiái www.c3.hu/~nyelvfor/period/1274/127405.pdf

2. Az anyanyelvi kompetencia fejlesztése (Az anyanyelvi nevelés és az anyanyelvtanítás kapcsolata (az anyanyelvi kompetencia fogalmának értelmezése, kompetenciaterületek; nyelvi kompetencia és a nyelvi pragmatikai kompetencia)

- Banczerowski, Janusz 1995: A nyelvi kompetenciáról. In: Gósy Mária (szerk.): *Beszédkutatás '95*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 93–104.
- Raátz Judit 2015: A kommunikációs kompetencia területei és fejlesztési lehetőségei az anyanyelvi nevelésben Szakpedagógiai körkép I. Anyanyelv- és irodalompedagógiai tanulmányok, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMK_2.pdf 71–93. old.

3. A grammatika tanítása (nyelvelméletek, tudományosság), a funkcionális grammatika szerepe az anyanyelvi nevelésben

- Pléh Csaba 2014: A mondatmegértés folyamata. In: Pléh Csaba – Lukács Ágnes (szerk.): *Pszicholingvisztika*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 251–338.
- Kugler Nóra 2015: A grammatika tanítása – kognitív nyelvészeti alapokon Szakpedagógiai körkép I. Anyanyelv- és irodalompedagógiai tanulmányok, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMK_2.pdf 145–160. old.

4. A szövegtantól a hangtanig (a nyelvről szóló ismeretek és a nyelvhasználati tudás összekapcsolása az anyanyelvi nevelésben)

- Laczkó Krisztina 2010: Adalékok a szövegtan tanításához. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=285>
- Nemesi Attila László: Mit és hogyan tanítsunk pragmatikából a 9–12. évfolyamon? Szakpedagógiai körkép I. Anyanyelv- és irodalompedagógiai tanulmányok, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMK_2.pdf 129–144. old.
- Zsigriné Sejtes Györgyi 2013: A szövegtantól a hangtanig, Találkozások az anyanyelvi nevelésben konferencia tanulmánykötete, Pécs, <http://nyelvtud.btk.pte.hu/hirek/111>, 333-339. old.

5. Az átalakuló tanítási-tanulási folyamat (Konstruktív tanulási környezet, helyszínváltás, munkaformák, módszerek, kooperatív tanulás, projekttanulás; a számítógéppel támogatott oktatás)

- Gordon Győri János 2009: Magyartanítás a gyakorlatban. <http://regi.ofi.hu/tudastar/hidak-tantargyak-kozott/magyartanitas>
- Pethőné Nagy Csilla 2005: Módszertani kézikönyv, Korona Kiadó.19-49., 62-78. old.
- Nagy-Varga Zsolt 2015: A szófajok tanítása interaktív tábla használatával. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=570>

6. Az anyanyelvi tudás ellenőrzése, mérése, értékelése (különös tekintettel a szövegértés, szövegalkotás területére)

- Ostorics László, Szalay Balázs, Szepesi Ildikó, Vadász Csaba 2016: PISA összefoglaló jelentés Oktatási Hivatal, Budapest
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/nemzetkozi_meresek/pisa/PISA2015_osszefoglalo_je_lentes.pdf
- Horváth Zsuzsanna 2015: Újraolvasva – a magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga tanulságai Szakpedagógiai körkép I. Anyanyelv- és irodalompedagógiai tanulmányok, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMK_2.pdf 46-68. old.

7. A különleges bánásmódot igénylő tanulókkal való foglalkozás a magyarórán (A differenciálás lehetőségei az anyanyelv tanításában)

- Balogh László 2007: Elméleti kiindulási pontok tehetséggondozó programokhoz. A Nemzeti Tehetségsegítő Tanács 2007. január 5-6-ai tanácskozásához,
<http://www.tehetsegpont.hu/dokumentumok/tehetsegfogalomBL.doc>
- Ágoston György 1985: Tézisek az iskolai tehetségevelésről. Pedagógia Szemle., 2. sz. p. 137-142.